

десети део вредности, а код некретнина за пети део вредности (чл. 165 Мецеле).

12. Мецела поставља начело да куповина не прекида закуп (чл. 590). Ту постоји осетна разлика између Мецеле и Аустријског грађанског законика који у чл. 1120. прописује да отуђењем ствари престаје закуп. На ту разлику указивало се често у правним списима у Босни и Херцеговини.

13. Мецела усваја доказ сведоцима као главно доказно средство без обзира на вредност спора и дозвољава доказ путем заклетве. (чл. 1684—1753).

14. Право треба вршити на поштен начин (bi'l ma'ruf). Према томе биће одговоран онај који своје право врши у намери да другом штету причини. Отварање прозора у намери да се гледа у туђе двориште, чл. 1202, Мецеле, може послужити као пример за ту ствар.

У Турској се током времена увидело да извесни прописи Мецеле не одговарају више друштвеним условима, па је одлучено да се ту обаве измене и допуне. Године 1916. образована је прва комисија којој је поверен овај задатак, а 1923. године образована је друга комисија са истим задатком. Међутим, после победе турске револуције дошло је до проглашења републике и одвајања вере и државе. Тако је 1926. године одлучено да се усвоји Швајцарски Грађански законик као Грађански законик Турске републике. Тада је Мецела престала да важи као законик у овој земљи. Но и после тога она је остала у примени извесно време у оним деловима турског царства који су се одатле издвојили по завршетку првог светског рата (Сирија, Либан, Ирак). Међутим, она се одржала на снази у Јордану све до дана данашњег.

Овај Законик био је у примени до 1912. године у оним нашим крајевима које је ослободила и присајединила Србија и Црна Гора после балканских ратова (4). Мецела је, међутим, званично остала на снази у Босни и Херцеговини све до 1946. године. Ту су се заиста у пракси примењивали многи њени прописи, на пример они који се односе на право прече куповине, на застарелост, на наизменично уживање сусвојине и заједничке имовине.

Аустро-угарска влада донела је одмах по окупацији Босне и Херцеговине одлуку да се Мецела преведе на немачки и српско-хрватски језик. Делмични немачки превод објављен је у *Sammlung der Justiznormen für Bosnien und Herzegovina*, Bd. II, Wien, 1881.

Српско-хрватски превод сачињен је 1890. године за потребе судова у Босни и Херцеговини и објављен је у литографисаном издању. Доцније је Мецела у целости преведена и објављена у две свеске у едицији „Босанско-херцеговачки закони“, Сарајево 1906.

Дело Османа Озтурка пружа значајне податке о раду на кодификацији Мецеле, о њеним начелима и поставкама. Ту се налази и пун текст овог Законика, 1851 чланова на брои. То његово дело може корисно послужити онима који буду проучавали правну историју наших народа за време турске владавине.

Др Мехмед Беговић

Karl Peters: FEHLERQUELLEN IM STRAFPROZESS. EINE UNTERSUCHUNG DER WIEDERAUFNAHMEVERFAHREN IN DER BUNDESREPUBLIK DEUTSCHLAND. 3. Band — Wiederaufnahmerecht. S. XXI, 203. C. F. Müller Juristischer Verlag, Karlsruhe, 1974.

Дело проф. К. Петерса „Извори грешака у кривичном поступку” већ је оцењено у научној и стручној литератури као изванредни прилог теорији и пракси кривичног поступка. Два тома овог дела приказана су

(4) А. Поп-Христић, Мецела, Архив, Београд 1911, XI, 282 и сл.

својевремено у овом часопису, в. бр. 4/1971, стр. 452—453. и бр. 1/1973, стр. 108—110. Вредно је напоменути да је аутор за ова своја истраживања у 1973., години добно и златну Бекарија — медаљу од стране Немачког криминолошког друштва. Трећи том представља природни завршетак ове опсежне студије. После уводних излагања и документације у првом тому, систематских истраживања и закључака у другом тому, тематика трећег тома наметала се сама по себи, наиме било је неизбежно изложити проблематику права о понављању кривичног поступка како *de lege lata* тако и *de lege ferenda*. Сам аутор је то најлепше и рекао, истичући да је било потребно изнети како правно изгледа понављање кривичног поступка и како би требало да оно изгледа, какве су правне могућности и који су могући путеви, који би водили једној бољој примени права о понављању поступка и који би у будућности могли да воде томе. Колико је важно видети, разјаснити и изградити чињеничну страну ствари, исто је толико значајно и познавати правне путеве и уклонити неодговарајуће правне ограде најпре тумачењем, а тамо где то није могуће и средствима законодавства. У крајњој линији ради се о томе да треба служити правди, с тим да се не разори правна сигурност.

Као и читаво истраживање тако и студија права о понављању кривичног поступка почива на законодавству Савезне Републике Немачке, али то не умањује интерес за ово дело. Стално је присутна истина, да изнад у неку руку привремених законских решења стоје многи правни проблеми који прелазе границе ове или оне државе. И тако се открива сва корисност уз критички однос широког познавања иностране теорије и праксе.

Прве странице студије посвећене су општим разматрањима правноснажности пресуде у вези са понављањем кривичног поступка. Аутор је у овим разматрањима и у својим ставовима у првом реду хуманиста. Са правноснажношћу пресуде поступак је у највећем броју случајева окончан, одлука стиче своју постојаност и непроменљивост, а код окривљеног па и код других процесних учесника наступа једна људска растерећеност. Међутим, овде се јавља и један преломни тренутак, који је изражен у ризику дејства пресуде, с обзиром да она може бити правно или чињенично погрешна. И тако се у склопу питања о понављању кривичног поступка јавља и поставка да пресуда није неприкосновена. И теорија и законодавство прихватају становиште да се како из правних тако и из чињеничних разлога правоснажност може укинати. Нема места једностраном схватању правоснажности, јер се у крајњој линији ради о правди и реалности. Дакле, говора може бити само о *условној* правоснажности, што ће рећи да правоснажна пресуда може бити измењена из законских разлога.

Одмах за овим намеће се и питање да ли ова изменљивост правноснажне пресуде има карактер изузетка или правила. Ово је од значаја за однос према примени понављања кривичног поступка. Аутор је овде одлучан да понављање кривичног поступка представља према закону правило и да му се карактер изузетка погрешно приписује, просто зато што у пракси до понављања поступка долази доста ретко. Схватање аутора је коректно образложено и делује убедљиво. Оправдано је истакнуто, да је судска пракса мало расположена према понављању поступка. Овде срећемо и успешна психолошка и социолошка разматрања о односу судије према проблематици понављања кривичног поступка. Посебна пажња посвећена је питању одбране, наиме њеном деловању пре и после правоснажности. И најзад, аутор оправдано истиче да је помиловање слаба утеха као замена понављању кривичног поступка.

После овог следи одељак о материјалном праву понављања кривичног поступка. Овде смо практично сучени са обрадом разлога који могу довести до понављања кривичног поступка. Аутор остаје у оквирима немачког законодавства и истиче да ово законодавство познаје како понављање кривичног поступка у корист окривљеног тако и на његову штету. Но, одмах напомиње да има законодавстава која не прихватају по-

нављање поступка на штету окривљеног. У сваком случају указује на чињеницу да је овај други поступак ужих размера према законским одредбама и да је малоорожан у пракси. После класификације разлога на оне који представљају недостатке поступка и оне који очитују недостатке утврђивања чињеница аутор веома марљиво говори о сваком од ових разлога. Његово излагање се одликује изношењем истражених примера из праксе и једном фином анализом закона. Посебно треба скренути пажњу на она места у студији где К. Петерс говори о чињеницама, њиховом појму и класификацији с обзиром на смисао и сврху понављања кривичног поступка (в. табелу на стр. 71).

У последњем одељку аутор разматра пут понављања кривичног поступка, истичући да се он састоји из три етапе наиме стављања захтева за понављање поступка са којим започиње поступак за допуштање понављања, на који се надовезује поступак о основаности понављања и коначно следи поновни поступак у датој кривичној ствари (са или без главног претреса).

Вршећи анализу понашања лица овлашћених на подношење захтева за понављање кривичног поступка, на темељу истраживања у пракси аутор износи тврдњу да је окривљени у највећем броју случајева препуштен себи и помоћи браниоца.

Сваку од поменутих етапа аутор је изложио веома савесно, узимајући у обзир законска решења, теоретска схватања и стварност која се среће у пракси. У његовим критичким освртима, ставовима и предлозима за иновацију стално је присутна мисао о равнотежи између правде и правне сигурности у светлости хуманизма. Но, неизбежно је додати да су ове последње категорије, историјски условљене и различито схваћене, углавном камен многих неслагања.

Др Д. В. Димитријевић

Carl Gustav Cremer: UNTERSUCHUNGEN ZUR KRIMINALITÄT DER FRAU.
(Kriminalwissenschaftliche Abhandlungen — Band 7. Herausgeber: Prof. Dr. jur. Friedrich Geerds) Verlag Max Schmidt-Römhild. Lübeck, 1974.

Криминалитет жена је релативно мало истражен и недовољно проучен у криминологији, те је потпуно разумљив наш интерес за студију К. Г. Кремера, који настоји да нам презентира један покушај феноменологије овог криминалитета и да изнесе његове најважније етиолошке поставке. Оно што треба одмах истаћи о истраживањима овог аутора, то је његова марљивост, уздржаност и савесност. У овој студији нема неопрезних и пребрзих потеза и закључивања, мада има прилаза нарочито у методологији истраживања који изазивају сумњу у њихову оправданост и одрживост. Но, неопходно је и одређено поштовање ауторових схватања и оријентација.

У кратком уводном излагању аутор приписује недовољно проучавање криминалитета жена и извесну загонетност овог криминалитета његовом малом проценту са којим се јавља у општој суми криминалитета, као и мањем отпору који изазива у погледу његове антисоцијалности у поређењу са криминалитетом мушкараца. У овој тврдњи несумњиво има много истине, али она сигурно не казује и све када је реч о релативном запостављању истраживања криминалитета жена.

У области феноменологије аутор је поставио себи за задатак да у квантитативном погледу утврди обим криминалитета жена, наиме његов удео у укупној суми криминалитета и женског и мушког пола, а у квалитативном погледу да истражи и изнесе структуру криминалитета жена, имајући на уму поједина кривична дела посматрана са различитих становишта. Истраживања су просторно и законски ограничена на Савезну Републику Немачку с, тим што нужне екскурзије нису искључене. У